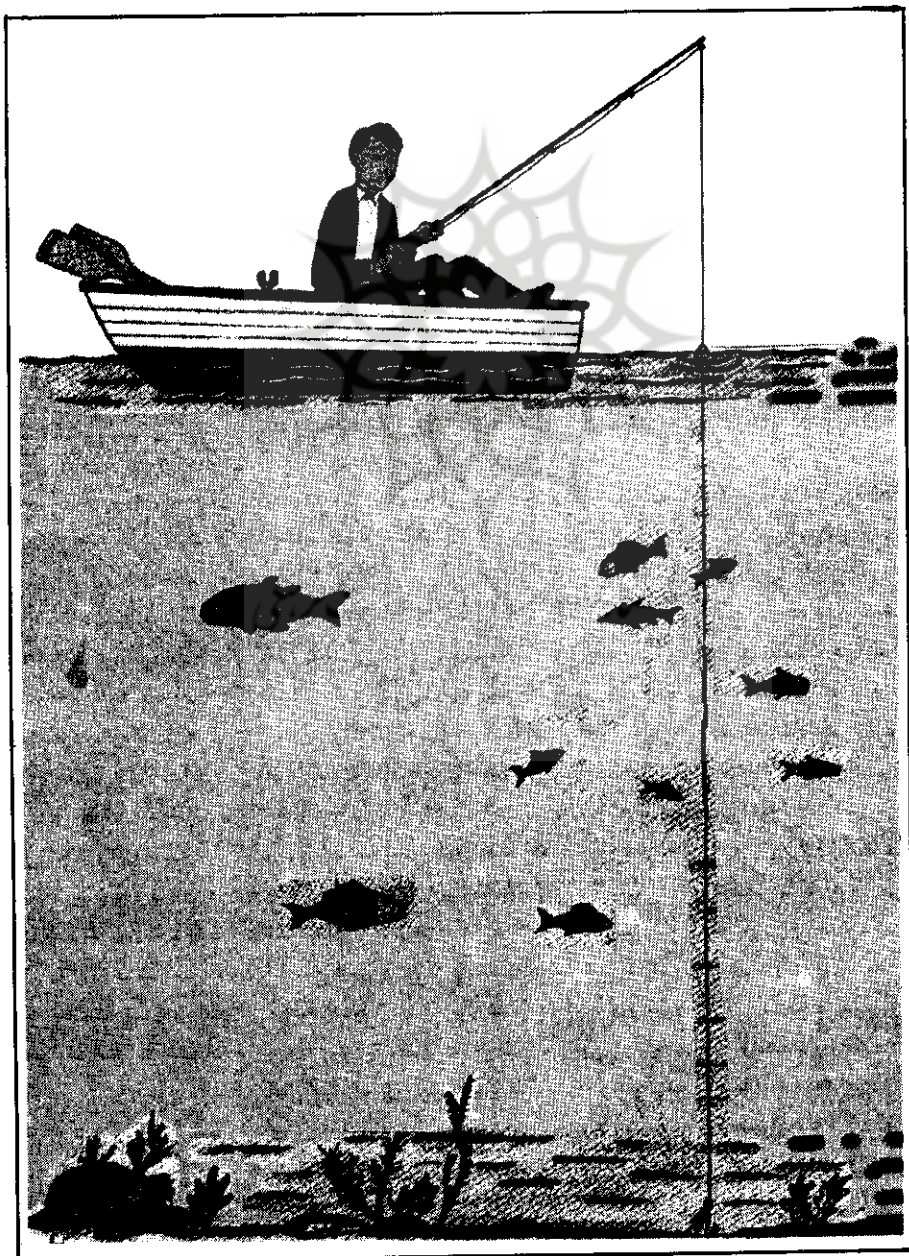

صندوق امانات در سیستم بانکی

توجیه اقتصادی و امکان سنجی توسعه و گسترش

احمد دهقانزاد

مزایای صندوق امانات برای بانک

۴- با استفاده از صندوق امانات مردم هرگز نگران اسناد، مدارک و اشیای ارزشمند خود نخواهند بود و با خیالی آسوده می‌توانند به کارهای دیگر خود بپردازند.

نحوه محاسبه هزینه اجاره، سپرده بهای قفل و کلید و سپرده سایر هزینه‌ها

سپرده مال الاجاره: ابتدا حجم صندوق را بر حسب سانتیمتر مکعب محاسبه می‌کنیم و حاصل را در عدد ثابت ۴ ضرب می‌کنیم. عدد به دست آمده مبلغ اجاره بها بر حسب ریال می‌باشد، و مبلغ اجاره را برای یک سال پیش دریافت می‌کنند.

سپرده بهای قفل و کلید: برای هر صندوق در هر ابعادی مبلغ ۵۰۰۰۰۰ ریال به عنوان ودیعه بهای قفل و کلید دریافت می‌شود که پس از انقضای مدت اجاره، در صورت سالم ماندن قفل و کلید، به مشتری مسترد می‌گردد.

سپرده سایر هزینه‌ها: مبلغی به عنوان سایر هزینه‌ها از مشتری دریافت می‌شود که بعد از پایان یافتن مدت اجاره، قابل برگشت به مشتری است. نحوه محاسبه این مبلغ به این صورت است که حجم صندوق بر حسب سانتیمتر مکعب در عدد ۱۰ ضرب می‌شود و حاصل ضرب معادل مبلغ سپرده سایر هزینه‌ها بر حسب ریال می‌باشد.

ارزش فعلی خالص

اقدام به سرمایه‌گذاری در هر پروژه‌ای مستلزم بررسی‌های اقتصادی، فنی و مالی می‌باشد تا مشخص شود که آیا سرمایه‌گذاری در پروژه مورد نظر در بلند مدت سودآور خواهد بود یا خیر. برای پی بردن به این مهم از تکنیک ارزش فعلی خالص (NPV) استفاده می‌کنیم.

برای محاسبه NPV، ارزش فعلی جریان‌های نقدی خالص مورد انتظار از سرمایه‌گذاری را محاسبه کرده و هزینه سرمایه‌های اولیه پروژه را از آن کسر می‌کنیم. اگر ارزش فعلی خالص مثبت باشد، می‌توان پروژه را پذیرفت و اگر منفی باشد، می‌توان پروژه را رد کرد.

فرمول ارزش فعلی خالص (NPV) عبارت است از:

$$NPV = \sum_{i=1}^N \frac{R_i}{(1+K)^i} - C$$

در فرمول فوق R2, R1 و ... نشان دهنده

۱- با استفاده از امکانات و فضای موجود در شعبه، بانک دارای درآمد مناسبی خواهد شد.
۲- اخذ سپرده بهای قفل و کلید صندوق‌های امانات به صورت مستقیم در افزایش سپرده‌ها ثمر بخش می‌باشد.
۳- صندوق امانات به طور غیر مستقیم نیز در افزایش سپرده‌ها موثر است. به عبارت دیگر، معمولاً افراد از صندوق امانات برای حفاظت اسناد و مدارک ارزشمند استفاده می‌کنند. اینگونه افراد قاعدتاً از اقشار پردرآمد جامعه هستند و جذب اینگونه افراد به وسیله صندوق امانات، می‌تواند به جذب آنها به بانک و در نتیجه، به افتتاح حساب سپرده منجر شود.

۴- ایجاد صندوق امانات در شعب بانک‌ها و حفاظت اشیاء و اسناد گران بها باعث اعتماد بیشتر مشتریان به بانک خواهد شد و اعتماد مردم به بانک نیز موجب رونق بانکداری خواهد شد.

مزایای صندوق امانات برای مشتریان

صندوق امانات همانطور که برای سیستم بانکی مزایایی دارد، برای مشتریان نیز ایجاد مطلوبیت می‌کند که می‌توان آنرا فهرست وار به شرح زیر عنوان کرد:

۱- با استفاده از صندوق امانات، اجاره‌کننده صندوق با پرداخت مبلغی، خطراتی از قبیل سرقت، مفقودی و آتش سوزی اسناد، مدارک و اشیای گرانبه را به حداقل ممکن می‌رساند.

۲- در اذهان عمومی، بانک محلی امن و مطمئن است که مردم پول خود را در آن جا به امانت می‌سپارند. اگر چنانچه بانک به غیر از پول، اشیاء و اسناد ارزشمند دیگر را هم برای نگهداری و حفاظت قبول کند، مشتریان به خاطر اعتماد به بانک مایل خواهند بود که اسناد و مدارک خود را نیز در بانک‌ها نگهداری کنند و این امر برای مشتریان نیز مطلوبیت ایجاد خواهد کرد.

۳- وجود صندوق امانات در بانک‌ها موجب صرفه‌جویی در وقت و هزینه مشتریان می‌شود، به این ترتیب که مشتریان روزانه برای انجام امور بانکی به شعب مراجعه می‌کنند و در ضمن این مراجعات، می‌توانند کارهای مربوط به صندوق امانات را هم انجام دهند.

بعد از انقلاب اسلامی، مالکیت تمامی بانک‌های موجود در کشور دولتی اعلام شد و با اجرای قانون عملیات بانکی بدون ربا از سال ۱۳۶۳ شرایط فعالیت در تمامی بانک‌ها یکسان شد و در نتیجه، فقدان رقابت به عنوان مهمترین ضعف در نظام بانکداری اسلامی دولتی مطرح شد، زیرا همه دستورالعمل‌ها و ضوابط در کل سیستم بانکی کشور یکسان بوده و هیچ یک از بانک‌ها نمی‌توانند از دستورالعمل‌ها و آیین نامه‌های اجرایی عدول کنند، مثلاً نرخ تسهیلات اعطایی یا سود سپرده‌های بلندمدت در تمامی بانک‌ها برابر می‌باشد.

سپس، مسوولان بانک‌های کشور با گذشت زمان راهکارهای دیگری را برای پیشی گرفتن از سایر رقبا پیدا کردند. ابزارهای رقابت عبارت بودند از: بهینه کردن خدمات موجود، یا تنوع بخشیدن به خدمات بانکی با توجه به نیازهای جامعه.

از روش‌های بهینه‌سازی می‌توان به رمزگیری و کشف رمز چک‌های بین بانکی و حوالجات به وسیله رایانه یا وصول چک‌های شهرستان از طریق نمایر یا ظاهر شدن نمونه امضای صادرکننده چک بر روی ماینیتور برای تسهیل امور و سرعت بخشیدن به خدمات تعبیر کرد، و از خدمات جدید می‌توان به عابر بانک یا کارت پول، انواع شبه پول، صندوق امانات و سیستم گویا و غیره اشاره کرد. بدیهی است که در این راستا، بانکی موفق خواهد بود که بتواند با توجه به نیازهای مردم، خدمات نوینی را ارائه نماید و مشتریان را جذب کند و منابع قابل توجهی را تجهیز کرده و بتواند در بخش‌های مناسب ارایه تسهیلات نماید.

صندوق امانات یکی از آن خدماتی است که بانک‌ها می‌توانند به مشتریان خود ارایه نمایند. هر چند که تاریخ ایجاد تعداد محدودی از صندوق امانات در بانک‌ها به سال‌های پیش از انقلاب برمی‌گردد، لیکن ارزش اینگونه خدمات برای مشتریان و در بعضی مواقع برای مسوولان اجرایی، به خوبی مشخص نشده و به این علت صندوق امانات توسعه قابل توجهی نکرده است. توسعه صندوق امانات می‌تواند به نفع مشتریان و بانک باشد، البته به شرط آنکه براساس مطالعات کارشناسی صورت گیرد.

(ریال) $۱۰۲۰۸۰۰۰ - ۲۵۲۰۰۰۰ = ۷۶۸۸۰۰۰$

از سوی دیگر، صندوق امانات می‌تواند سال‌های سال مورد بهره برداری قرار گیرد، ولی ممکن است در سال‌های آینده بر اثر تغییرات تکنولوژی، صندوق‌های موجود کارایی لازم را نداشته باشند. بنابراین، عمر مفید صندوق امانات (N) را ۲۰ سال فرض می‌کنیم. سپس، درآمد و هزینه را برای سال‌های آینده ثابت فرض می‌کنیم، زیرا تغییرات در آمد و هزینه در سال‌های آینده یکنواخت می‌باشد. بنابراین، خواهیم داشت:

$$NPV = \sum_{N=1}^{20} \frac{۷۶۸۸۰۰۰}{(۱+۰.۱۶)^N} -$$

$$۷۷۰۰۰۰۰ = ۳۷۷۳۶۰۸۰$$

با توجه به این که NPV طرح احداث صندوق امانات مثبت است، لذا سرمایه‌گذاری در آن سودآور خواهد بود.

محاسبه NPV با استفاده از روش آزمون و خطا

NPV محاسبه شده در فوق حالتی را در نظر می‌گیرد که ۱۰۰ درصد صندوق امانات موجود در هر بلوک مورد استفاده قرار گیرد، اما در عمل ممکن است برخی از صندوق امانات متقاضی نداشته باشند. پس در ادامه مبحث سعی خواهیم کرد که NPV را در شرایط مختلف محاسبه نموده و مشاهده کنیم که NPV در چه شرایطی به صفر نزدیک می‌شود و در آن حالت پروژه مورد نظر در حالت سر به سری قرار دارد، یعنی نه سود دارد نه زیان.

ارزش فعلی خالص پروژه صندوق امانات با ظرفیت پنجاه درصد

مجموع در آمد در حالت استفاده ۱۰۰

امانات در سال عبارت خواهد بود:

هزینه یک کارمند در سال

$$(ریال) ۱۵۰۰۰۰۰ \times ۱۲ = ۱۸۰۰۰۰۰$$

هزینه‌های پرسنلی سالانه صندوق امانات

$$(ریال) ۱۸۰۰۰۰۰ \times ۱۰ = ۱۸۰۰۰۰۰$$

هزینه‌های عمومی و اداری: هزینه‌های عمومی و اداری را ۴۰ درصد هزینه‌های پرسنلی در نظر می‌گیریم. بنابراین:

هزینه‌های عمومی و اداری سالانه صندوق

هزینه‌های عمومی و اداری سالانه صندوق

هزینه‌های عمومی و اداری سالانه صندوق

هزینه‌های عمومی و اداری سالانه صندوق

هزینه‌های عمومی و اداری سالانه صندوق

هزینه‌های عمومی و اداری سالانه صندوق

هزینه‌های عمومی و اداری سالانه صندوق

هزینه‌های عمومی و اداری سالانه صندوق

هزینه‌های عمومی و اداری سالانه صندوق

هزینه‌های عمومی و اداری سالانه صندوق

هزینه‌های عمومی و اداری سالانه صندوق

هزینه‌های عمومی و اداری سالانه صندوق

هزینه‌های عمومی و اداری سالانه صندوق

هزینه‌های عمومی و اداری سالانه صندوق

هزینه‌های عمومی و اداری سالانه صندوق

هزینه‌های عمومی و اداری سالانه صندوق

هزینه‌های عمومی و اداری سالانه صندوق

هزینه‌های عمومی و اداری سالانه صندوق

هزینه‌های عمومی و اداری سالانه صندوق

هزینه‌های عمومی و اداری سالانه صندوق

هزینه‌های عمومی و اداری سالانه صندوق

هزینه‌های عمومی و اداری سالانه صندوق

هزینه‌های عمومی و اداری سالانه صندوق

هزینه‌های عمومی و اداری سالانه صندوق

هزینه‌های عمومی و اداری سالانه صندوق

هزینه‌های عمومی و اداری سالانه صندوق

هزینه‌های عمومی و اداری سالانه صندوق

هزینه‌های عمومی و اداری سالانه صندوق

هزینه‌های عمومی و اداری سالانه صندوق

هزینه‌های عمومی و اداری سالانه صندوق

هزینه‌های عمومی و اداری سالانه صندوق

هزینه‌های عمومی و اداری سالانه صندوق

هزینه‌های عمومی و اداری سالانه صندوق

هزینه‌های عمومی و اداری سالانه صندوق

هزینه‌های عمومی و اداری سالانه صندوق

هزینه‌های عمومی و اداری سالانه صندوق

هزینه‌های عمومی و اداری سالانه صندوق

هزینه‌های عمومی و اداری سالانه صندوق

هزینه‌های عمومی و اداری سالانه صندوق

هزینه‌های عمومی و اداری سالانه صندوق

هزینه‌های عمومی و اداری سالانه صندوق

جریانات نقدی خالص، K هزینه سرمایه، C هزینه اولیه پروژه و N بیانگر عمر مورد انتظار پروژه است.

برآورد سرمایه‌گذاری اولیه (هزینه پروژه C)

صندوق امانات به صورت بلوک طراحی و ساخته می‌شود و در هر بلوک ۵۲ خانه وجود دارد. براساس آخرین استعلام از یکی از شرکت‌های صندوق نسوز و قفل ایمنی به تاریخ ۱۳۷۸/۱۰/۱ هزینه خرید، حمل و نصب هر بلوک ۷/۷ میلیون ریال می‌باشد.

برآورد سری جریانات نقدی ورودی

برای محاسبه جریانات نقدی بایستی تمام درآمدهای حاصل از اجرای طرح را برآورد و از هزینه‌های جاری طرح کسر کرد.

درآمد حاصل از صندوق امانات از دو قسمت به شرح زیر تشکیل یافته است:

- ۱- درآمد اجاره صندوق امانات.
  - ۲- درآمد ناشی از به کارگیری سپرده‌های جذب شده.
- جدول زیر مجموع درآمد سالانه یک بلوک از صندوق امانات را نشان می‌دهد.

بنابراین، جمع درآمد سالانه یک بلوک از صندوق امانات ۱۰۲۰۸۰۰۰ ریال می‌باشد. هزینه‌های جاری هم عبارتند از: هزینه‌های پرسنل و هزینه‌های عمومی.

هزینه‌های پرسنلی: هر کارمند دیپلم به طور متوسط ماهانه ۱۵۰۰۰۰ ریال برای بانک هزینه دارد. فرض می‌کنیم که ۱۰ درصد اوقات یک کارمند صرف امور یک بلوک از صندوق امانات می‌شود. پس هزینه پرسنلی یک بلوک از صندوق

○ ایجاد صندوق امانات در شعب بانک‌ها و حفاظت از اشیاء و اسناد گرانبها باعث اعتماد بیشتر مشتریان به بانک می‌شود و اعتماد مردم به بانک نیز موجب رونق بانکداری خواهد شد.

○ با توجه به این که ارزش فعلی خالص (NPV) طرح احداث صندوق امانات مثبت است، در نتیجه، سرمایه‌گذاری در آن نیز سودآور خواهد بود.

امانات (ریال) $۱۸۰۰۰۰۰ \times ۰.۴۰ = ۷۲۰۰۰۰$
و مجموع هزینه‌های عمومی و اداری به اضافه هزینه‌های پرسنلی عبارتست از:
مجموع هزینه‌های سالانه (ریال) $۱۸۰۰۰۰۰ + ۷۲۰۰۰۰ = ۲۵۲۰۰۰۰$
جریانات نقدی خالص مشتمل بر تفاضل مجموع هزینه‌ها از مجموع درآمدها نیز چنین خواهد بود:
جریانات نقدی خالص

مجموع درآمد هر بلوک

ردیف	مشخصات یک بلوک				کل وثیقه برای صندوق‌های موجود			مجموع درآمد (ریال)
	ارتفاع (CM)	عرض (CM)	طول (CM)	حجم صندوق (CM ³)	سپرده‌های قفل و نگه (ریال)	سپرده‌های هزینه‌ها (ریال)	جمع سپرده (ریال)	
۱	۱۰	۳۰	۵۰	۱۵۰۰۰	۱۸۰۰۰۰۰	۵۴۰۰۰۰۰	۲۳۴۰۰۰۰۰	۲۳۴۰۰۰۰۰
۲	۱۵	۳۰	۵۰	۲۲۵۰۰	۱۸۰۰۰۰۰	۴۰۰۰۰۰۰	۵۸۰۰۰۰۰	۵۸۰۰۰۰۰
۳	۳۰	۳۰	۵۰	۴۵۰۰۰	۴۰۰۰۰۰۰	۳۶۰۰۰۰۰	۷۶۰۰۰۰۰	۷۶۰۰۰۰۰
جمع					۱۰۰۸۰۰۰۰۰	۲۶۰۰۰۰۰۰	۳۶۸۰۰۰۰۰	۳۶۸۰۰۰۰۰

شعبه‌ای ایجاد کرد. فرهنگ، وضعیت اقتصادی، سطح تحصیلات، تجاری یا مسکونی بودن منطقه نقش به‌سزایی در نیازها و خواسته‌های مشتریان از بانک دارد. صندوق امانات را باید در شعبی ایجاد کرد که آن منطقه کثرت استفاده از این نوع خدمات را داشته باشد. بنابراین، باید صندوق امانات را در شهرهای بزرگ، مناطق تجاری، مرکز شهر و در مناطق دیگری از شهر که سطح تحصیلات مردم بالا بوده و از امکانات مالی قابل توجهی برخوردار هستند، ایجاد کرد.

سیاست‌های کاربردی برای افزایش انگیزه استفاده از صندوق امانات

با توجه به این که در حال حاضر حدود ۴۰ درصد از ظرفیت صندوق امانات موجود بلااستفاده می‌باشد، لذا برای ایجاد انگیزه در مردم جهت استفاده از صندوق امانات راهکارهای زیر پیشنهاد می‌شود:

الف- تبلیغات: از آنجایی که احساس می‌شود که پتانسیل خوبی برای استفاده از صندوق امانات وجود دارد، می‌توان از بعد تبلیغات روی این امر کار کرد. با یک برنامه تلویزیونی یا آگهی از طریق جراید عمومی و همچنین، نصب پوستر در شعب و توزیع بروشور در بین مشتریان و... می‌توان تبلیغات گسترده‌ای را آغاز کرد.

ب- پرداخت سود به وثیقه صندوق امانات: جهت ایجاد انگیزه در مردم برای استفاده از صندوق امانات پس از تکمیل ظرفیت بلوک‌های مورد استفاده در شعب می‌توان گزینه پرداخت سود به سپرده‌های مشترکان را مورد بررسی قرارداد و آن وثیقه‌ها را به عنوان سپرده کوتاه‌مدت در نظر گرفت و سالانه سود سپرده‌های کوتاه مدت را به آنها پرداخت کرد.

پ- شرکت دادن استفاده‌کنندگان از صندوق امانات در قرعه‌کشی حساب‌های پس‌انداز: راهکار سوم از سیاست‌های کاربردی شرکت دادن مشترکان صندوق امانات در قرعه‌کشی حساب‌های پس‌انداز قرض‌الحسنه است. هر یک از استفاده‌کنندگان از صندوق امانات بدون در نظر گرفتن حجم صندوق مبلغ پانصد هزار ریال تحت عنوان سپرده قفل و کلید به بانک پرداخت می‌کنند. می‌توان این مبلغ را در زمره حساب‌های پس‌انداز قرض‌الحسنه قرار داد تا در قرعه‌کشی حساب‌های پس‌انداز شرکت داده شود. ■

است، ملاحظه می‌کنیم که در ظرفیت ۳۷/۵ درصد، NPV به صفر نزدیک می‌شود، یعنی در ظرفیت ۳۷/۵ درصد هزینه‌های پروژه تقریباً به وسیله درآمدهای حاصل پوشش داده می‌شود و اگر بهره برداری از صندوق امانات کمتر از ۳۷/۵ درصد باشد، موسسه در این سرمایه‌گذاری دچار زیان خواهد شد و اگر بیشتر از ظرفیت فوق (۳۷/۵ درصد) مورد استفاده قرار گیرد، سودآور خواهد شد.

پس با استفاده از تکنیک NPV و روش آزمون و خطا به این نتیجه می‌رسیم که صندوق امانات بایستی در شعبی ایجاد شود که حداقل تقاضا برای صندوق امانات بیشتر از ۴۰ درصد باشد و به عبارتی، در شعبی که در حال حاضر صندوق امانات وجود دارد، اگر صندوق امانات مورد بهره‌برداری کمتر از ۴۰ درصد ظرفیت موجود باشد، بایستی این صندوق‌ها به

درصد از هر بلوک ۱۰۲۰۸۰۰۰ ریال می‌باشد. اگر ۵۰ درصد یک بلوک مورد استفاده قرار گیرد، مجموع در آمد عبارت خواهد بود از:

$$\text{ریال)} \quad 10208000 \times 50\% = 5104000$$

و جریانات نقدی خالص برای ظرفیت ۵۰ درصد به شرح زیر خواهد بود:

$$\text{ریال)} \quad 5104000 - 2520000 = 2584000$$

ضمناً ضریب ارزش فعلی (نرخ تنزیل سرمایه) همچنان ۱۶ درصد می‌باشد.

$$NPV = \sum_{N=1}^{20} \frac{2584000}{(1+16\%)^N} -$$

$$7700000 = 7571440$$

ارزش فعلی خالص برای ظرفیت ۵۰ درصد ۷۵۷۱۴۴۰ ریال می‌باشد و تا رسیدن NPV به صفر فاصله زیادی وجود دارد. پس NPV را برای ظرفیت ۳۷/۵ درصد به شرح زیر محاسبه می‌کنیم.

مکان‌های دیگری منتقل شوند، برای آنکه در چنین شعبی صندوق امانات زیان‌آور هستند.

پیشنهادها

- ۱- تعداد صندوق امانات را می‌توان در سیستم بانکی گسترش داد. به عبارت دیگر، می‌توان در صورت دارا بودن شرایط لازم در تمامی شعب درجه ممتاز، درجه یک، درجه دو و در برخی از شعب درجه سه اقدام به ایجاد صندوق امانات (حداقل یک بلوک) کرد که در صورت رسیدن شعب دارای صندوق امانات به ۱۰ درصد کل شعب، می‌توان انتظار درآمندی در حدود ۶۷۵۶ میلیارد ریال داشت.
- ۲- صندوق امانات را نمی‌توان در هر

ارزش فعلی خالص پروژه صندوق امانات با ظرفیت سی و هفت و نیم درصد

مجموع درآمد (ریال) $10208000 \times 37/5 = 3828000$
جریانات نقدی خالص ۳۷/۵ درصد (ریال) $3828000 - 2520000 = 1308000$

$$NPV = \sum_{N=1}^{20} \frac{1308000}{(1+16\%)^N} -$$

$$7700000 = 30280$$

ارزش فعلی خالص (NPV) با ظرفیت ۳۷/۵ درصد برابر ۳۰۲۸۰ ریال می‌باشد و در مقایسه با NPV با ظرفیت ۱۰۰ درصد که ۳۷۷۳۶۰۰۰ ریال